

4. Сміт, П., Дирегров, Е., Юле, У. Діти та війна: навчання технікам зцілення. Львів: Інститут психічного здоров'я УКУ, 2014.
5. Технології забезпечення психічного здоров'я та благополуччя освітнього персоналу в умовах війни та післявоєнного відновлення : монографія / Л.М. Карамушка та ін. ; за ред. Л.М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 288 с.
6. Школіна Н.В., Шаповал І.І., Орлова І.В., Кедик І.О., Станіславчук М.А. Адаптація та валідизація україномовної версії шкали стресостійкості Коннора – Девідсона-10 (CD-RISC-10): апробація у хворих на анкілозивний спондиліт. Український ревматологічний журнал, 2, 66–72. <https://doi.org/10.32471/rheumatology.2707-6970.80.15236>
7. Яцина, О. Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. Наукові перспективи, 2022, (7)25. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-554-567](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-554-567)
8. American Psychological Association. (2023). Resilience <https://www.apa.org/topics/resilience>
9. Connor K.M., Davidson J.R. (2003) Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). Depression Anxiety, 18(2): 76–82.
10. Nagy M. Children in Terrorism. Journal of Eastern European Criminal Law. 2022. № 1. P. 21-30.
11. Wikipedia contributors. (n.d.). Children in emergencies and conflicts. In Wikipedia. Retrieved May 6, 2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Children_in_emergencies_and_conflicts

Загородня А. А.,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
z_alla@i.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-2418-1670>

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ЗВО ЯК БАЗОВОЇ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті здійснено аналіз феномену національно-патріотичного виховання майбутніх вчителів у процесі фахової підготовки. В умовах гострих викликів сьогодення акцентовано необхідність посилення уваги до проблем національно-патріотичного виховання, зокрема, виховання патріотизму як базової якості особистості. Акцентовано, що національно-патріотичне виховання майбутніх вчителів та підготовка їх до національно-патріотичного виховання учнів повинні здійснюватися у процесі усього періоду навчання у закладі вищої освіти.

Ключові слова: майбутні вчителі, виховання, національно-патріотичне виховання національні ціннісні орієнтації, фахова підготовка.

Abstract. The article analyzes the phenomenon of national-patriotic education of future teachers in the process of professional training. In the context of acute challenges of today, the need to increase attention to the problems of national-patriotic education is emphasized, in particular, the education of patriotism as a basic quality of the personality. It is emphasized that the national-patriotic education of future teachers and their preparation for the national-patriotic education of students should be carried out throughout the entire period of study at a higher education institution.

Keywords: future teachers, education, national-patriotic education, national value orientations, professional training.

В умовах нашого сучасного життя особливої актуальності набуває розуміння необхідності посилення уваги до проблем виховання патріотизму як базової якості сучасної особистості. Розглянемо сутність дефініції «патріотизм». Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає патріотизм як: «любов до Батьківщини, відданість їй та своєму народові, готовність прийти на її захист» і, відповідно, «патріот – це той, хто любить свою батьківщину, відданий своєму народові, готовий заради них на жертви і подвиги» [1]. В Українському педагогічному словнику зазначається, що «патріотизм (від грец. – співвітчизник) – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Патріотизм – соціально-історичне явище. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності школи. У процесі вивчення різних навчальних предметів в учнів формуються патріотичні погляди й переконання» [3, с. 249]. Цінним для нас є визначення поняття «патріотизм» В. Сухомлинським у праці «Щоб у серці жила Батьківщина». Відомий педагог розуміє його «як любов до Батьківщини, одне з найбільш глибоких і благородних почуттів людини. Це творча, неспокійна любов до рідної землі до всього, що створено старшими поколіннями і твориться сучасниками в ім'я прийдешніх поколінь, це не пасивне милування оточуючим тільки тому, що воно рідне, а боротьба за велич і могутність Батьківщини, щоб завтра було кращим, ніж сьогодні» [6, с. 3]. На думку автора, почуття любові до Батьківщини – це «одне із найскладніших і найбагатогранніших моральних почуттів. У ньому органічно поєднується любов до рідної природи, села і міста, рідної матері і рідної мови. Почуття любові до рідного, близького, дорогого переплітається з свідомістю патріотичного обов'язку перед народом, з думкою про особисту відповідальність за його ідеали, боротьбу, прагнення» [6, с. 3–4].

Сьогодні як ніколи актуальним є визначення М. Зубалія, який трактує патріотизм як «всеосяжне і глибоке почуття особистості, яке включає любов до своєї країни, народу, землі, національних традицій, рідного дому, природи, народних

звичаїв, культури, матеріальних і духовних цінностей. Патріотизм нерозривно пов'язаний з відповідальністю за долю свого народу, країни, її національну незалежність, передбачає постійну готовність відстоювати їх від будь-якого ворога» [2, с. 23]. Автор наголошує, що «означені якості pojawiaються не абстрактно, не в словесно-умоглядній формі, а конкретно, дієво, найбільш виразно це проявляється в позитивному ставленні до військово-патріотичної роботи, підготовки себе до майбутньої служби в армії та захисту Батьківщини» [2]. У дисертації «Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дошкільників як педагогічна проблема» Л. Савченко представлено розуміння «патріотичного виховання» як «узагальненого поняття, що охоплює різні сфери організованого та цілеспрямованого впливу на особистість з боку суспільно-освітніх інституцій з метою створення для неї умов, що сприятимуть розвитку такої інтегративної якості, як патріотизм» [5, с. 8–9]. Цінними для нас є виокремлені дослідницею напрями патріотичного виховання: духовно-моральне, історико-краєзнавче, громадянсько-патріотичне, соціально-патріотичне, військово-патріотичне, героїко-патріотичне, спортивно-патріотичне тощо; принципи патріотичного виховання: національна спрямованість, самоактивність і саморегуляція, полікультурність, соціальна відповідність, історична та соціальна пам'ять, міжпоколінна наступність, гуманізація виховного процесу, культуровідповідність [5, с. 9].

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді, згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України (далі – Концепція) – це «комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських об'єднань та благодійних організацій, релігійних організацій та інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» [4]. Таким чином найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання у Концепції обрано формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Метою національно-патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності [4]. Отже, підсумовуючи скажемо, що у процесі фахової підготовки

у ЗВО як базової якості сучасної освіти слід сформувати у майбутніх фахівців освіти – цінувати українську національну культуру, поважати багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження для виховання патріотизму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Військово-патріотичне виховання допризовників: Метод. рек. / Укл. М. Д. Зубалій. К.: ІЗМН, 1998. 60 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Наказ МОН України № 527 від 06.06.2022 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/1BdJsxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view>
5. Савченко Л. Л. Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей дошкільного віку в Україні (1985–2012 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Дрогобич, 2018. 23 с.
6. Сухомлинський В. О. Щоб у серці жила Батьківщина. К.: Знання. 1965. 80 с.

Зілюк Н. В.,

*викладачка української мови та літератури
Володимирського педагогічного фахового
коледжу імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради,
pedagog26@vvpc.com.ua*

Сулімова Л. О.,

*викладачка української мови та літератури
Володимирського педагогічного фахового
коледжу імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради,
pedagog75@vvpc.com.ua*

КОМФОРТНЕ ТА РОЗВИВАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ТА САМОДОСТАТНЬОЇ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті наголошується, що одним із головних завдань педагогічного колективу є створення безпечного, комфортного та розвивального освітнього середовища, де кожен студент має змогу не лише зростати інтелектуально й морально, а й усвідомлювати цінність власного здоров'я та життя, а також дбати про добробут свого оточення. Визначаються найбільш ефективні методи та прийоми для досягнення ідеалу у